

Monika Colbecka

(Uniwersytet Pedagogiczny im. KEN w Krakowie)

monika.colbecka@up.krakow.pl

ORCID 0000-0002-6494-2115

Współczesna informacja archiwalna to nie tylko Szukaj w Archiwach!

Co oznacza informacja archiwalna?

Termin „informacja archiwalna” (dalej: IA) ma wiele definicji. Może dotyczyć informacji potocznej lub naukowej, która uległa archiwizacji, informacji naukowej jako dziedziny nauki, służby informacyjnej czy specyficznego rodzaju metainformacji o źródle archiwalnym. Na potrzeby niniejszego referatu ostatnia z przywołanych interpretacji będzie uznana za tę odpowiednią, co nie oznacza, że nie wymaga pewnych modyfikacji. Sytuacja powinna być już jasna, gdy wskazaliśmy, które znaczenie wyznaczy sposób rozwikłania sformułowanego problemu, tak jednak nie jest. W latach osiemdziesiątych definiowania informacji archiwalnej (a raczej systemu informacji archiwalnej (dalej: SIA)) podjęli się m. in. Henryk Barczak, i Bohdan Ryszewski. Dla Macieja Gołombiowskiego SIA to „zbiór powiązanych ze sobą elementów, przeznaczonych do odnalezienia w dokumentacji archiwalnej (czyli w archiwalnych zbiorach informacji) tej informacji, która będzie odpowiadała na pytania postawione systemowi, oraz udostępniania jej użytkownikowi”¹, co według Wandy Krystyny Roman oznaczało „informację o archiwaliach i zawartości archiwaliów”². Przez ponad trzydzieści lat od kiedy Autor zaproponował tę definicję realia zmieniły się. Komputeryzacja, informatyzacja i cyfryzacja archiwów oraz funkcjonowanie w społeczeństwie informacyjnym wpłynęły na znaczną modyfikację systemu informacji archiwalnej, dlatego przychyliam się do definicji Wandy Krystyny Roman z roku 2010, która brzmi „IA to zawartość pomocy archiwalnych – informacja o archiwach, archiwaliach i zawartości archiwaliów”³, jednak i w tym przypadku wprowadzenie zmian ma uzasadnienie. Współczesne środowisko poszukiwań w archiwach to przede wszystkim wyszukiwanie informacji w przestrzeni wirtualnej. Ma to

---

¹ M. Gołombiowski, *System i informacji archiwalnej*, Warszawa-Lódź 1985, s. 82.

² W. K. Roman, *O naturze i definicji informacji archiwalnej*, „Archeion”, t. 110, 2010, s. 41.

³ Tamże, s. 43.

swoje konsekwencje. O ile Szukaj w Archiwach jest elektroniczną pomocą archiwalną to strony WWW archiwów oraz innych instytucji są bytem samodzielnym, mogącym pomoce te zawierać, ale też informować w sposób bezpośredni. Ponadto użytkownik w Internecie poszukuje informacji o źródle i może tym kanałem poznawać same archiwa. Dlatego uważam, że informacja archiwalna to informacja o archiwach, archiwaliach i zawartości archiwaliów bez względu na miejsce jej występowania i kanał przekazu, o ile wypełnia wspomniane funkcje.

Celem wystąpienia będzie ukazanie współczesnego systemu wyszukiwania informacji o archiwach, archiwaliach i ich zawartości, w jak najszerszej perspektywie, ze wskazaniem elementów stworzonych celowo przez archiwa, jak i przykładów elementów będących wypadkową działania innych instytucji.

Wertykalna i horyzontalna struktura informacji o archiwach w sieci

Blisko dwie dekady temu Hartmut Weber omówił możliwości jakie przyniesie przeniesienie IA do środowiska wirtualnego⁴. Autor wskazywał przy tym na konieczność rozróżnienia rodzajów informacji dystrybuowanych tym kanałem, które mogą dotyczyć: archiwum, materiałów archiwalnych i dostępu do materiałów archiwalnych reprodukowanych w postaci cyfrowej⁵. Ostatni cel udostępniania można również tłumaczyć jako informowanie o zawartości archiwaliów, w przypadku, gdy zdigitalizowane źródła zaopatrzone są w metadane, idealną byłaby sytuacja zapewnienia wyszukiwania pełnotekstowego.

System wyszukiwania informacji nie odbywa się w obrębie jednego serwisu – są to strony internetowe, katalogi i bazy danych nie tylko archiwów, które razem mogą oferować kompleksową informację, ale warunkiem jest to, że istnieją między nimi połączenia – tworzą sieć. Zgadzam się z Hartmutem Weberem, że poszukiwania mogą odbywać się na dwóch płaszczyznach – wertykalnej i horyzontalnej, których integracja powinna być ważnym celem działalności archiwów⁶.

Integracja na poziomie wertykalnym jest zbieżna ze strukturalnym układem informacji o archiwaliach, ale jest to jedynie pewien odcinek tej ścieżki wyszukiwawczej. Weźmy za przykład określoną sieć archiwalną. Użytkownik w jej obrębie w środowisku WWW powinien mieć możliwość nawigować w systemie hipertekstowym (przechodząc do kolejnych stron za pomocą hiperłączy). Ruch użytkownika może odbywać się w dwie strony: od informacji na

---

⁴ H. Weber, *Skorzystaj z klucza i zagraj rolę – archiwa w społeczeństwie informacyjnym i kształcącym się*, „Archeion”, t. 107, 2004, s. 15–26.

⁵ Tamże, s. 18.

⁶ Tamże, s. 22–24.

poziomie zarządzającego daną siecią poprzez archiwum do jednostki archiwalnej, włącznie z dostępem do jej kopii cyfrowej (o ile taka istnieje) i z powrotem. Oczywiście po drodze znajdzie się więcej przystanków, ale zależne to będzie od celu poszukiwań. Integracja horyzontalna ma zatem umożliwić użytkownikowi w sposób płynny i racjonalny uzyskanie informacji o sieci, archiwum, zasobie, aż do jednostki archiwalnej i informacji w niej zawartej.

Integracja horyzontalna jest materią bardziej skomplikowaną, niezależną od jednej sieci archiwalnej, a nawet wielu. W modelu idealnym powinna ona integrować również inne instytucje, które zajmują się zachowywaniem dziedzictwa kulturowego, np. biblioteki i muzea. W tym przypadku powinniśmy jednak stawiać na demokratyzację działań, ponieważ o ile w przypadku integracji wertykalnej można sobie wyobrazić działania sterowane centralnie, to w tym przypadku jest to rzeczą raczej niemożliwą. Horyzontalna struktura informacji powinna zapewniać możliwości sprawnego nawigowania po zasobach archiwów i innych instytucji. Inaczej mówiąc, jest to stworzenie logicznej siatki powiązań pomiędzy różnymi instytucjami, nie tylko archiwalnymi i zagwarantowanie użytkownikowi sprawnej informacji o informacji, bez względu na to, gdzie się znajduje. Użytkownik nie znajdujący w danej instytucji źródła, powinien zostać poinformowany, gdzie materiał archiwalny może się znajdować, nawet jeśli miejscem tym będzie archiwum spoza sieci, biblioteka czy muzeum, w kraju lub za granicą.

Pełna integracja struktury horyzontalnej i wertykalnej przyniosłaby model idealny informacji o archiwach, archiwaliach i ich zawartości. Czy osiągnięcie tego stanu jest możliwe? Odpowiedź jest negatywna, jednak nie uniemożliwia to działań mających na celu doskonalenie informacji archiwalnej w sieci wirtualnej.

Szukaj w archiwach

W XXI wieku archiwiści w Polsce zrobili już wiele dla integracji wertykalnej informacji o archiwach i archiwaliach w Internecie. Ukoronowaniem tych prac jest portal Szukaj w Archiwach⁷, który wydaje się być nieustannie doskonalony. Największe przeobrażenie nastąpiło w roku 2019, gdy przeorganizowano jego działanie wraz ze zmianą layout'u, a nawet adresu WWW. Było to konsekwencją przeprowadzonego w 2017 r. badania użytkowników⁸. Za cel uznano przebudowę systemu w kierunku usprawnienia pracy obecnych oraz pozyskania

---

⁷ Szukaj w Archiwach. Dostęp 22.06.2022. <https://www.szukajwarchiwach.gov.pl/>

⁸ M. Otmianowska, K. Zajkowska, *O modernizacji serwisu internetowego archiwów państwowych. Szukajwarchiwach.gov.pl, czyli jak otwierać się na nowe grupy odbiorców?* „Zarządzanie w kulturze”, 2019, t. 20, z. 4, s. 565–578.

nowych grup odbiorców. Nowa odsłona spotkała się z różnym przyjęciem środowiska branżowego.

Szukaj w Archiwach stanowi informację całościową o zasobie archiwalnym przechowywanym w archiwach państwowych, ale również o 40 instytucjach spoza sieci archiwów państwowych⁹. Możemy zatem przypuścić, że system ten spełnia w pewnym stopniu warunek integracji horyzontalnej i w pełni odzwierciedla strukturę wertykalną informacji archiwalnej. System ten jednak nie jest odpowiedzią na wszelkie problemy. Każda instytucja, która udostępnia w SwA informacje o swoim zasobie, a czasem i źródła, prezentuje również samą sobie. Zamieszczony opis w poszczególnych przypadkach jest zróżnicowany, najczęściej użytkownik w sposób zwięzły będzie mógł zapoznać się z historią danej instytucji, czasem też charakterystyką zasobu. Niektóre archiwa przedstawiają zadania, które wykonują, zdarzają się jednak przypadki, gdy brak jakiegokolwiek informacji, poza danymi teleadresowymi. Zróżnicowanie tych prezentacji nie stanowi dużego problemu o ile użytkownik będzie miał możliwość dotarcia do tych informacji innymi kanałami. Tutaj dochodzimy do meritum problemu, SwA nie może stanowić jedyne źródła informacji o archiwach, archiwaliach i zawartości archiwów, ponieważ jedno narzędzie umożliwiające dotarcie do źródła w sieci to stanowczo za mało. Nie można przyjąć za pewnik, że każdy użytkownik do SwA dotrze (nawet, gdy stworzymy idealną siatkę powiązań hipertekstowych). Strony WWW archiwów państwowych są bardzo różnorodne i często stanowią bardzo istotne uzupełnienie informacji zawartych w systemie, mogą być dla użytkownika drogowskazem poszukiwań. Nie zmienia to faktu, że obowiązkiem tych instytucji jest przekierowywanie ze swoich witryn właśnie do Szukaj w Archiwach.

Wydaje się, że od kiedy dysponujemy ogólnopolskim systemem wyszukiwania informacji źródłowej umykają nam pewne zagrożenia z tym związane. Oczywiście niebagatelne znaczenie ma to, że Zintegrowany System Informacji Archiwalnej (ZoSIA), z którego dane migrowane są do Internetu spełnia już jeden z warunków, stawianych wcześniej przed tradycyjnymi pomocami ewidencyjno-informacyjnymi, by móc nazywać je efektywnymi wyszukiwawczo, tj. obejmuje cały zasób, ale też ziszcza sen badaczy zajmujących się systemem informacji archiwalnej, ponieważ spełnia się warunek integracji systemów wyszukiwania i udostępniania materiałów archiwalnych. Dzieje się to jednak w bardzo ograniczonym stopniu, jedynie kilka procent zasobu jest na chwilę obecną zdigitalizowana i

---

⁹ Szukajwarchiwach.gov.pl. Dostęp 03.07.2022. <https://www.nac.gov.pl/archiwum-cyfrowe/systemy-i-infrastruktura-it/szukajwarchiwach-pl/>

nikt nie jest w stanie przewidzieć kiedy osiągniemy magiczny pułap 100% źródeł dostępnych w przestrzeni wirtualnej.

Informacja archiwalna w Internecie

Użytkownik pokonuje określoną drogę, żeby na stronę szukajwarchiwach.gov.pl trafić. Proces poszukiwania informacji w sieci WWW, nawet tej, którą gromadzą archiwa jest czynnością bardziej złożoną. Internet daje możliwość odnajdywanie informacji przy pomocy różnych kanałów, w różnych miejscach sieci i natychmiastowego porównywania wyników. Gdy użytkownik rozpoczyna poszukiwania, a archiwum jest dla niego instytucją nieznaną, wtedy nie będzie wiedział o istnieniu serwisu, nie wpisze do wyszukiwarki frazy „szukajwarchiwach”. Jednym z elementów w początkowych etapach kwerenda będą strony WWW archiwów państwowych oraz Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych (dalej: NDAP), które informują o samych sobie i zgromadzonym zasobie, ponadto często dysponują przekierowaniami do głównego systemu wyszukiwawczego.

Środowisko wirtualne, które otworzyło przed archiwami ogromne możliwości prezentowania się na zewnątrz nie toleruje półśrodków. Prezentowanie oferty w sieci musi być kompleksowe i powinno odbywać się w wielu miejscach. W innym przypadku dana instytucja może nie być widoczna.

Scharakteryzowanie informacji archiwalnej w Internecie wymagało przeprowadzenia badania różnych źródeł w sieci. Analiza stron internetowych archiwów państwowych i innych instytucji oraz projektów miała przynieść wnioski co do rzeczywistego stanu integracji horyzontalnej i wertykalnej informacji. Wyróżniono cztery elementy, które poddano badaniu:

- inne instytucje (nie archiwa), które udostępniają informację archiwalną;
- informacje o archiwum;
- informacje o zasobie;
- poszukiwania archiwalne.

Inne instytucje

Poszukujący źródeł najczęściej trafia się bezpośrednio na strony konkretnych archiwów, jednak to Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych jako organ zarządzający powinna na swojej witrynie www.archiwa.gov.pl¹⁰ integrować informację o sieci, innych sieciach i

---

¹⁰ Archiwa Państwowe. Dostęp: 23.06.2022. www.archiwa.gov.pl

instytucjach. Czy jest punktem integrującym poszukiwania o strukturze horyzontalnej i wertykalnej?

Strona NDAP uległa przeobrażeniu 9 czerwca 2022 r.¹¹ i przyniosło to ogromne zmiany. Lista archiwów państwowych stała się bardziej ukryta¹², gdy jednak uda się ją odnaleźć to przekierowanie do stron poszczególnych z nich nie jest problematyczne. Poszukiwania archiwalne nie są zamknięte w obrębie SwA. Na podstronie „Bazy danych” odnajdziemy hiperłącza do 30 innych baz, które administrowane są przez archiwa państwowe. Są to bazy aktywne, na poprzedniej stronie znajdowała się lista wszystkich stworzonych lokalnie baz, bez względu na to czy wciąż były użytkowane. Mniej atrakcyjnie prezentuje się informowanie o innych instytucjach gromadzących lub informujących o zasobie archiwalnych, w całym portalu odnaleziono wzmiankę o jednej z nich, ale o tym za chwilę.

W idealnej sytuacji o źródłach przechowywanych w archiwach powinny informować nie tylko te instytucje. Użytkownik poszukujący informacji do danego zagadnienia mógłby otrzymywać wskazówki, gdzie prowadzić dalsze poszukiwania również w innych instytucjach informacyjnych. Dla przykładu rozpoczynając kwerendę w bibliotekach, powinien w kolejnych etapach być kierowany z tej instytucji do miejsc spoza sieci bibliotecznej, o ile jest szansa odnalezienia tam źródeł. Informacja archiwalna, może też „rozprzestrzenić się” poza określoną sieć archiwalną w postaci większych projektów, które integrują zasób archiwów różnego typu czy też międzynarodowo. Przykładem jest tu Europejski Portal Archiwalnym (dalej: EPA), który według jego twórców „zapewnia dostęp do informacji na temat materiałów archiwalnych z różnych krajów europejskich, a także informacje na temat instytucji archiwalnych zlokalizowanych na całym kontynencie”¹³. W portalu odnajdziemy listę archiwów, wraz z dziejami, zasobem, warunkami udostępniania, wykazem pomocy archiwalnych. Informacje te są jednak znacznie zdezaktualizowane, dla przykładu wciąż odnajdziemy tam Archiwum Państwowe w Krakowie, dlatego obecność na tym portalu wydaje się na chwilę obecną dyskusyjna. Na stronie Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych jest przekierowanie do tego portalu. Misją EPA oprócz prezentowania zasobu na stronie własnej jest dostarczanie danych do Europeany, która jest „biblioteką cyfrową, wirtualnym muzeum i archiwum mającą za cel udostępnienie dziedzictwa kulturowego i naukowego Europy w internecie, która współpracuje z ponad 3000 instytucjami kultury w Europie. Została otwarta 20 listopada 2008

---

¹¹ Nowa odsłona strony Archiwów Państwowych. Dostęp 23.06.2022. <https://www.archiwa.gov.pl/nowa-odslona-strony-archiwow-panstwowych/>

¹² Mapa archiwów państwowych. Dostęp 23.06.2022. <https://www.archiwa.gov.pl/o-nas/mapa-archiwow-panstwowych/>

¹³ Europejski Portal Archiwalnym. Dostęp 23.06.2022. <https://www.archivesportaleurope.net/pl/>

w ramach inicjatywy Unii Europejskiej”¹⁴. W tym przypadku użytkownik nie odnajdzie informacji bezpośredniej o archiwum. W kolekcjach dostępne są dane z EPA wraz z oznaczeniem aktotwórcy, dat powstania i licencji. Do Europeana nie odnajdziemy przekierowania na stronie NDAP, a dla porównania Biblioteka Narodowa o portalu informuje.

Przykładem na integrację wertykalną jest lista instytucji kultury zamieszczona na stronie Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, która to powstała w odpowiedzi na zamknięcie wielu placówek w dobie pandemii. Jednym z działów są biblioteki i archiwa i w tym przypadku na liście znalazły się: Biblioteka Narodowa, Archiwa Państwowe, Centrum Archiwistyki Społecznej, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wytwórnia Filmów Dokumentalnych i Fabularnych, Studio Filmów Rysunkowych w Bielsku-Białej, Centrum Technologii Audiowizualnych¹⁵. Co do archiwów państwowych to na liście wyszczególniono (wraz z hiperłączami): 39 milionów skanów materiałów archiwalnych; Szukaj w Archiwach jako narzędzie do nauki zdalnej; wykaz dostępnych online publikacji archiwów państwowych, wykaz materiałów wideo i nagrań, wykaz scenariuszy lekcji archiwalnych, zagadek, gier i projektów edukacyjnych oraz stron www z cyfrowymi kopiami materiałów archiwalnych), Facebook, Twitter i Instagram¹⁶.

Integracja wertykalna nie polega jedynie na informowaniu przez większych o mniejszych. Archiwa państwowe również powinny zamieszczać informacje o zasobie gromadzonym przez inne jednostki. Jak przedstawia się sytuacja? Nader skromnie. Z przeprowadzonej analizy wynika, że na 11 stronach internetowych znajdziemy tego rodzaju informacje lub przekierowania. W 4 przypadkach była to hiperłącza do Europejskiego Portalu Archiwalnego, w pojedynczych sytuacjach rzecz dotyczyła innych archiwów przechowujących zasób z określonego terenu działalności lub archiwów państwowych w ogóle, bibliotek regionalnych, instytucji gromadzących dokumentację pracowniczą czy Wikimedii Commons.

Informacje o archiwum

Informacje o instytucji wydają się elementem najbardziej zunifikowanym dla analizowanych stron. Powszechnie występują dane kontaktowe (adres, telefon, mail, godziny otwarcia) oraz o strukturze organizacyjnej, dlatego nie wymagają komentarza. W zdecydowanej większości archiwa decydują się również zamieszczać historię (na 4 stronach informacja ta nie występuje lub jest trudna do odnalezienia). Mniej popularne jest oznaczanie

---

¹⁴ Europeana. Dostęp 23.06.2022. <https://pl.wikipedia.org/wiki/Europeana>

¹⁵ Kultura w cieci. Dostęp 23.06.2022. <https://www.gov.pl/web/kultura/kultura-w-sieci>

¹⁶ Tamże.

terenu działania. Do rzadkości należy przedstawianie misji działalności archiwum lub też tłumaczenie czym archiwum jest.

Można zadać pytanie czy rzeczywiście potrzebne jest, żeby archiwa poza podstawowymi informacjami faktograficznymi powinny poprzez swoje witryny kształcić użytkowników, pomagać im zrozumieć cel i misję działania instytucji archiwalnych i czy elementy te można zaliczać do informacji archiwalnej. Uważam, że tak. Na proces dotarcia do informacji, składa się również zrozumienie działania archiwów. Wszystkie czynniki mające wpływ na podniesienie efektywności informacyjnej zasługują na uwagę.

Informacje o zasobie

Archiwa dla których priorytetowym celem działania jest przechowywanie zasobu archiwalnego dość różnorodnie opisują go na swoich witrynach internetowych. Jeśli mamy do czynienia z osobną zakładką poświęconą temu zagadnieniu to zasób charakteryzowany jest poprzez kryterium chronologiczne lub rzeczowe, głębokość tych opisów jest również bardzo różna. Aż na 10 stronach WWW nie odnajdziemy tej informacji w postaci wydzielonej. Jak zatem archiwa piszą o zasobie? Mogą to być dane wplecione w historię instytucji, krótkie charakterystyki pojawiające się przy publikowaniu spisu zespołów archiwalnych lub też zamieszczone jedynie w Szukaj w Archiwach

Poszukiwania archiwalne

Podstawowym narzędziem poszukiwania źródeł w archiwach państwowych jest Szukaj w Archiwach. Naturalne zatem jest, że na stronach tych instytucji musi znaleźć się informacja o serwisie wraz z przekierowaniem. Przeprowadzone badanie pozwoliło na sformułowanie wniosku, że archiwa radzą sobie z tym różnie, a co najważniejsze nie istnieje jeden wzór na publikowany zakres informacji o SwA oraz na to w jakim miejscu w witrynach hiperłącze się znajduje.

Normą staje się publikowanie przekierowania na stronie głównej archiwów w postaci logo SwA. Zdarzają się przypadki, gdy grafika nie jest podpisana, więc hiperłącze służy jedynie osobom posiadającym wiedzę o serwisie. Niestety niektóre strony jedynie, w ten sposób informują o ogólnopolskim systemie wyszukiwania informacji archiwalnej. Ciekawą kwestią jest również umiejscowienie zakładki dotyczącej SwA, może to być bezpośrednio strona główna lub podzakładka w menu głównym w elementach dotyczących zasobu, udostępniania lub baz danych. Co może dziwić, rzadko archiwa charakteryzują ten system. Co użytkownik

może dowiedzieć się o Szukaj w Archiwach ze stron internetowych? Wskażę kilka przykładów.

Archiwum Państwowe w Bydgoszczy informuje¹⁷, że:

Szukajwarchiwach.gov.pl to rozwijany przez NAC serwis internetowy, na którym prezentowane są skany i opisy materiałów archiwalnych zgromadzonych w polskich archiwach. Obecnie w serwisie dostępnych jest ponad 38 mln skanów materiałów archiwalnych, a ich liczba stale rośnie. Źródłem opisów archiwalnych umieszczonych w serwisie są dane pochodzące z aplikacji Zintegrowany System Informacji Archiwalnej (ZoSIA). Ponadto serwis zawiera dane z bazy Program Rejestracji Akt Metrykalnych i Stanu Cywilnego (PRADZIAD), gromadzącej informacje o materiałach genealogicznych przechowywanych w archiwach państwowych. Skany materiałów archiwalnych pochodzą ze zbiorów polskich archiwów państwowych, a także innych instytucji kultury. Łatwość wyszukiwania interesujących informacji gwarantuje prosta w obsłudze wyszukiwarka, która oferuje wiele przydatnych filtrów i opcji.

Jest to opis skopiowany ze strony Narodowego Archiwum Cyfrowego. Jednak zauważyć należy, że jest zdezaktualizowany, na chwilę obecną na stronie instytucji tworzącej SwA odnajdziemy informację o liczbie 54 milionów skanów¹⁸. Archiwum Państwowe w Gdańsku¹⁹ wskazuje, na współpracę z coraz większą liczbą instytucji:

Wyszukiwarka na stronie www.szukajwarchiwach.gov.pl zawiera informacje na temat zespołów zgromadzonych w archiwach państwowych oraz w instytucjach współpracujących krajowych i polonijnych.

Archiwum Państwowe w Gorzowie Wielkopolskim²⁰ akcentuje dostępność systemu:

Szukaj w Archiwach to serwis, którego celem jest udostępnienie w internecie opisów materiałów archiwalnych z archiwów państwowych i innych instytucji. Większość z nich prezentujemy wraz ze skanami. Dzięki temu możesz korzystać z wielu zbiorów bez wychodzenia z domu. Dostęp jest całkowicie otwarty – nie wymaga logowania i jest bezpłatny.

Archiwum Państwowe w Poznaniu publikuje zdezaktualizowane już informacje²¹:

ZoSIA (Zintegrowany System Informacji Archiwalnej) oraz serwis www.szukajwarchiwach.pl (SwA)*. Aplikacja przeznaczona do opracowania (ewidencji i inwentaryzacji) zbiorów archiwalnych na wszystkich poziomach ich hierarchicznej struktury – od całego archiwum aż po obiekt archiwalny. Użytkowana jest w siedmiu archiwach

---

¹⁷ Bazy danych. Archiwum Państwowe w Bydgoszczy. Dostęp 24.06.2022.

<https://www.bydgoszcz.ap.gov.pl/bazy-danych/>

¹⁸ Szukajwarchiwach.gov.pl. Dostęp 23.06.2022. <https://www.nac.gov.pl/archiwum-cyfrowe/systemy-i-infrastruktura-it/szukajwarchiwach-pl/>

¹⁹ Bazy danych. Archiwum Państwowe w Gdańsku. Dostęp 23.06.2022.

<https://www.gdansk.ap.gov.pl/pl/top/bazy-danych>

²⁰ Bazy danych. Archiwum Państwowe w Gorzowie Wielkopolskim. Dostęp 23.06.2022.

<https://gorzow.ap.gov.pl/p,2,bazy-danych>

²¹ Bazy danych. Archiwum Państwowe w Poznaniu. Dostęp 23.06.2022. <http://poznan.ap.gov.pl/zasob-2/bazy-danych/>

państwowych i ich oddziałach (także w Archiwum Państwowym w Poznaniu), docelowo baza ma być wdrożona we wszystkich archiwach państwowych.

Każde archiwum państwowe odsyła użytkowników do serwisu Szukaj w Archiwach, dlatego zdziwienie budzi fakt dość powszechnego dublowania spisu zespołów. Wiele archiwów zamieszcza listę zespołów wraz z indywidualnymi hiperłączami do SwA. Zastrzeżenie nie byłoby aż tak istotne, gdyby hiperłącza te działały (choć i tak trudno zrozumieć nakład włożonej pracy), ale zdarzyć się może, że użytkownik otrzyma jedynie komunikat o niemożliwym przekierowaniu do innej strony (gdy np. podlinkowano poprzednią wersję serwisu). Inaczej ma się sytuacja, kiedy archiwa decydują się publikować materiały zdigitalizowane, których w ogólnopolskiej wyszukiwarce jeszcze brakuje, w takiej sytuacji powinno się w sposób przejrzysty zakomunikować odbiorcom, dlaczego pewne materiały znajdują się w tym miejscu i gdzie szukać pozostałych.

Niektóre archiwa wciąż posiadają aktywne własne bazy danych, o czym informacje znajdują się również na stronie NDAP. Zastanawiającym jest fakt, że niektóre instytucje wciąż informują o ogólnopolskich bazach danych takich jak: IZA, ELA czy SEZAM, które zostały zamknięte w 2018 r. Inaczej sytuacja prezentuje się z bazą danych PRADZIAD, wchłoniętą przez Szukaj w Archiwach. W tym przypadku jest uzasadniona obecność informacji o tej bazie, ponieważ była ona istotnym narzędziem do wyszukiwania informacji dla jednej z liczniejszych grup użytkowników archiwów czyli genealogów, ale na wielu stronach brakuje jasnej informacji o zamknięciu tej bazy, a o nieaktywnych hiperłączach nie wspominając. Jediną aktywną bazą o zasięgu ogólnopolskim jest Dokumentacja Osobowo-Płacowa, w tym przypadku również informowanie o niej jest zróżnicowane.

Podsumowanie

Serwis Szukaj w Archiwach jest obecnie podstawowym narzędziem poszukiwania informacji o archiwaliach w Polsce, jednak nie jedynym. Użytkownik musi najpierw serwis ten odnaleźć, a może to się odbyć różnymi kanałami – poprzez wyszukiwarkę ogólną (np. Google), strony archiwów czy innych instytucji. Zajmując się tą problematyką starałam się dotrzeć do tych punktów, wskazać mocne i słabe strony hipertekstowej siatki powiązań oraz informacje o archiwach, archiwaliach i ich zawartości na poddanych analizie stronach internetowych.

Dezaktualizacja, a także mnożenie tych samych informacji jest największym obecnie problemem, z którym mierzą się archiwa w przestrzeni wirtualnej. Informowanie o nieistniejących bazach danych, niedziałające hiperłącza oraz brak objaśnień mogą stanowić poważne bariery, utrudniające odnalezienie przez użytkownika potrzebnej informacji. Wiele

analizowanych stron internetowych w sposób przejrzysty i ciekawy prezentuje dane o instytucji i zasobie, jednak spoglądając na całą sieć różnice są zbyt diametralne – nie istnieje standard informacji archiwalnej.